

RUTES URBANES

DESCOBERTA DEL PATRIMONI URBÀ DE L'HOSPITALET

10

LA MARINA

Del Samuntà estant, dins el terme de l'Hospitalet, es pot veure la plana que s'extén, si fa no fa, des de l'antiga carretera provincial fins el mar. Són els terrenys que formen part del delta del Llobregat (concretament el delta de «llevant»). El riu ha anat arrossegant durant mil·lenis, diversos tipus de materials (llims, loess...) que s'han anat dipositant al llarg de la costa, guanyant terreny al mar. Aquesta immensa zona de terrenys baixos ha rebut el topònim històric de la MARINA.

Aquest territori, des del nostre privilegiat mirador, es veu farcit de polígons industrials, barriades d'immensos i monòtons blocs i disperses masies les que sobreviuen en un entorn dominat per la indústria i per la vida urbana. A la Marina trobem a l'uníson diferents temps històrics i també diferents rutes urbanes (Santa Eulàlia, Bellvitge...) de les quals en prescindim ara perquè no són el nostre objectiu i ja han estat tractades en un altre lloc.

El territori històric de la Marina s'extenia fins el mar, la qual cosa pot sorprendre a més d'un hospitalenc que desconegui l'enrevessada evolució del nostre terme municipal, i dic s'estenia, perquè l'any 1924 es van expropiar 900 hectàrees de la Marina, dins el nostre terme, per a la construcció del Port Franc (finalment solament fou Zona Franca). Aquesta mutilació no ens ha de fer oblidar una constant històrica de la nostra població, i és que malgrat estar ben a prop de la costa el nostre «poble» va viure d'esquena al mar. Existia un bon nombre de raons, pròpies d'una zona deltàica: la principal fou la insalubritat dels terrenys més propers al mar, amb molt poca pendent, la qual cosa impedia un desguàs complet, tant per les inundacions del riu com pels temporals del mar. El panorama deltaic es trobava, doncs, ple de llacunes com: l'estany del Port, o l'estany del Cap del Riu, ambdós coneguts des de temps històrics, i que fomentaven constants brots de febres palúdiques creant un estat sanitari poc adequat per l'hàbitat humà. Els primeres pobladors de la Marina varen trobar aquest marc geogràfic, que es pot situar, per documentació escrita, en els segles XI.

Des de l'Alta Edat Mitjana es van ocupar les terres de la Marina, molt fèrtils gràcies a la constant renovació de terres que fa el riu; però serà una ocupació de ritme cadenciós. L'hàbitat humà troba una forta barrera en un entorn sanitari desfavorable, amb constants inundacions que produeixen la pèrdua de vides i patrimonis.

Durant segles els pagesos de l'Hospitalet conreuen la Marina però vivien al poble, dins un hàbitat concentrat. Però, a partir del segle XVIII, la colonització de la Marina pren una nova empena, sense precedents, i en el marc de la tònica general de creixement del Principat. Es posen en conreu noves terres, i productes de gran tradició al delta com el cànem, prenen gran importància. Però l'edat d'or de la Marina és el segle XIX: l'any 1819 s'inaugura el Canal de la Infanta Carlota que convertir en terres de regadiu tota la zona de la Marina.

Al mateix temps va començar un procés de sanejament de les terres del delta de Llevant que es completà l'any 1890 aproximadament. Durant el segle XIX assistim a la lletania del cànem i a la introducció en massa de cultius com el blat de moro, coneguts des del segle XVIII, i l'intent frustrat d'instituir el conreu de l'arròs que fracassà per problemes sanitaris.

Cap a finals del segle XIX el cultiu del blat de moro va disminuir i es va produir una evolució cap a l'especialització hortícola, gràcies al gran mercat que representava Barcelona. És una etapa de grans beneficis per a la pagesia local que va veure la possibilitat de recuperar part de les terres que perdé des del segle XVI. La Marina, amb un entorn més saludable acollia un poblament dispers d'unes 100 masies i una nombrosa colònia que s'instal·la, des de 1905, a la vora del mar i que tenia com a «modus vivendi» la pesca i el contraban. Des de començaments de segle i a causa de processos aliens es produí l'expansió del barri de Santa Eulàlia i s'instal·lació de les primeres indústries, al barri de Can Pi (a partir de 1920); tot això és símptoma d'un procés de suburbanització que s'intensificarà al llarg del segle XX. Un altre exemple és la prolongació de la Gran Via que suburbanitzà la zona est d'aquesta via; això representà una segregació de fet i va comportar que aquesta zona fos considerada «aliena» al municipi.

Amb la primera guerra mundial es va produir el boom hortícola, i a partir de 1918 van començar les exportacions de carxofes i enciams als mercats europeus. Aquesta forta expansió contrasta amb l'expropiació de 1924, abans assenyalada, que reduí considerablement l'extensió de la Marina fins els límits actuals (amb el consorci de la Zona Franca). Malgrat això, la població de la Marina va seguir explotant la zona expropiada fins la dècada dels 60, quan la vida agrícola del territori de la Marina començà a patir constants agressions i entrà en una etapa depressiva en sentit invers a la industrialització del terme. La construcció de la Zona Franca, dels Polígons de Bellvitge i Gornal, Gran Via Sud, la instal·lació de la indústria a la carretera del Mig i els grans centres hospitalaris de Bellvitge i l'Hospital Oncològic han convertit la Marina en un important vestigi del nostre passat històric, dins un entorn majoritàriament urbà i industrial.

Can Tratal

Al llarg dels últims anys hem assistit a una degradació del suburbi, fomentada per la crisi econòmica, amb l'aparició de l'hort il·legal, veritable espai tercermundista, que utilitza com a regadiu l'aigua de les antigues sèquies del Canal de la Infanta, ara convertides en clavegueres.

Cronologia

S. XI Inundació que desvia el llit del riu Llobregat.

S.XII Origen del poblament a la zona de la Marina.

S.XI Inundació que desvia el llit del riu Llobregat.

1057 En un pergami del 8 de maig s'anomena la masia de Malvige, on hi ha una capella.

1279 Elisenda Miguella fa un llegat a Santa Maria de Benvige.

S.XVI Segregació de gran part de la Marina de ponent a l'altre costat del riu Llobregat per formar la parròquia de l'actual Prat.

1713 Una violenta inundació del riu Llobregat, que s'exten des de falde de Montjuïc fins els contraforts de Garrraf, retarda les tropes franco-castellanes que assetjen Barcelona.

1819 Comença a funcionar el Reial Canal de la Infanta, que converteix la Marina en terreny de regadiu.

1863 Es compten un total de 123 masies a tot el terme, la majoria a la Marina. Es construeix la primera fàbrica d'adobs químics a l'Estat Espanyol.

1871 Es prohibeix el cultiu de l'arròs iniciat a mitjans de segle per problemes sanitaris.

1900 S'instal·len les primers fàbriques a la Marina.

1905-10 Instal·lació a la platja d'una nombrosa colònia.

1907 Any de les 6 inundacions (5 al mes d'octubre).

1918 Comença l'exportació de carxofes.

1924 Es produeix la segregació de 900 ha. per a la construcció del Port Franc.

1925 Primers intents d'exportació d'enciams.

1930 Comencen les obres de perllongació de la Granvia.

1936-39 Col·lectivitzacions agrícoles que afecten tot el terme i representen una nova experiència econòmica.

1942 5/6 parts del terme municipal són d'aprofitament agrícola.

1948 Es compten 215 pagesos i 1.500 treballadors del camp.

1955 S'instal·la la factoria SEAT a la zona Franca.

1956-62 S'instal·len les primeres indústries a la carretera del Mig.

1962 Grans inundacions.

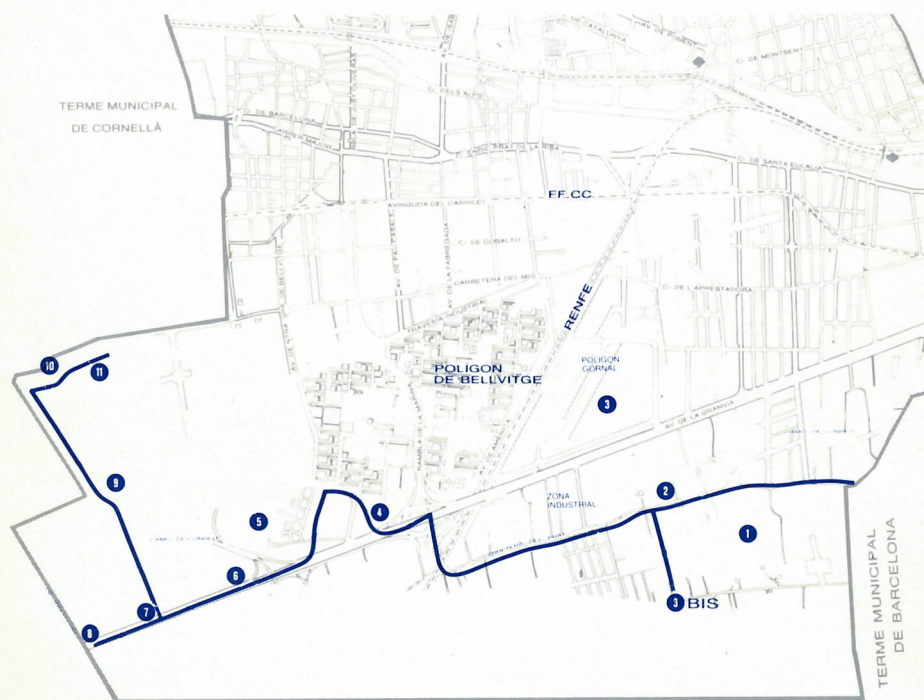
1963 Comença la construcció del polígon de Bellvitge.

1964-70 S'aproven els plans parcials de Gran Via Sud i Gornal.

1972 Construcció de la Residència de Bellvitge.

1975 Comencen les expropiacions per a la construcció del Cinturó del Litoral.

1988 Prevista arribada del Metro a la Marina.

Llocs a tenir en compte

1 - Can Pi. 2. Les masies de can Gotllà o can Carles. 3 i 3 bis. Com a itineraris opcionals es poden desplaçar a la Fàbrica de Can Trias o Cal Tocayo. 4. Ermita de Bellvitge. 5. Residència de S.S. «Prínceps d'Espanya». 6. Can Miguel Ros. 7. Can Xic de la Barca. 8. El riu Llobregat. 9. Can Trabal. 10. Can Manso. 11. Can Escarrer. Al llarg de la ruta cal tenir en compte el paisatge agrari i urbà com a veritable protagonista.

L'elaboració de les rutes ha estat fruit de la col·laboració de l'equip de monitors-guia.

Acosta, L. / Carrasco, C. / Descarrega, F. / Domínguez, M. / Font, J. /
Freixa, L. / Marín, D. / Palomino, M. / Peña, J. / Planell, M. /
Recaño, J. / Salmeron, J. / Santacana, C. / Santafé, J. / Santos, M.E.

MUSEU DE L'HOSPITALET

Ajuntament de L'Hospitalet de Llobregat

602/5